

SJÄLVSKADEBETEENDE

hos personer med svåra
funktionsnedsättningar

PRESENTATION

Tina Emet, leg psykolog, specialist neuropsykologi
TE Psykologkonsult AB

PRESENTATION

Axel Chipumbu Havelius, leg psykolog
Havelius & Co

INNEHÅLL

Fallet Adam

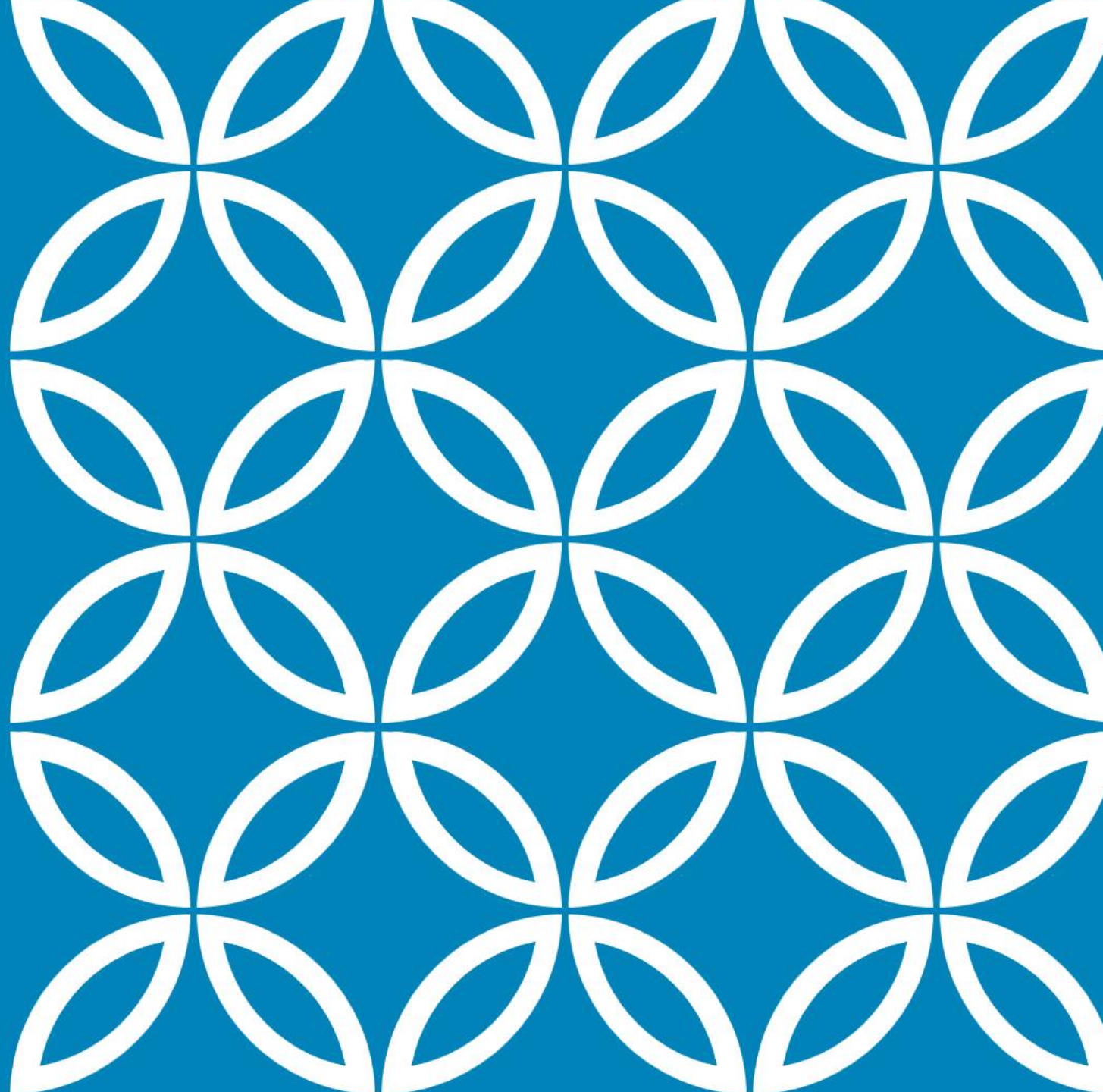
Definition självskada

Teoretisk bakgrund

Typer av självskada,
allvarlighetsgrad

Arbetsätt, skattningar och analys

Sammanfattning

PRESENTATION ADAM

Adam är 32 år gammal och bor i en egen lägenhet sedan 3 år tillbaka. Adam saknar talat språk och kommunicerar främst genom enklare tecken samt kroppsspråk. Hans bakgrund är lite oklar då han har få närstående i Sverige men vad som personalen känner till är att han varit med om en allvarlig bilolycka. Sedan har sjukvården bedömt att Adam också troligtvis haft funktionsnedsättningar sedan födseln även innan bilolyckan.

Omsättningen i personalgruppen som hjälper Adam med hans vardag har varit olyckligt hög. En anställd inom habiliteringen, Stina, som känt Adam sedan flera år tillbaka tror att det är pga. att det verkar vara så svårt att förhålla sig till Adams självskadebeteende. Hon har hört diskussionerna mellan de anställda, gode man och även andra faktiskt, som ofta handlar om varför Adam skadar sig själv och hur de ska förhålla sig till självskadebeteendet och slutligen agera som personal.

Stina tycker det är väldigt svårt att se när Adam bankar huvudet i väggar med en otrolig kraft. Det ryser i hela hennes kropp. Men ofta tänker hon att hon tycker det är ännu jobbigare att när hon pratar med hans assistenter så verkar det vara individuella tolkningar av självskadebeteendet som råder och att detta leder till brist på samsyn.

Hon tänker att någon slags kunskap måste det väl finnas kring detta uråldriga fenomen.

DEFINITION AV BEGREPPET SJÄLVSKADA

Deliberate self harm. Det innebär en direkt förstörelse av kroppsvävnad utan suicidal avsikt Handlingar som leder till ytliga skador:

Skära sig, rispa så att det blöder, bränna sig, rista in symboler i huden, riva sig så att det blir sår, bita sig så att det går hål, sticka sig med vassa föremål, dunka huvudet i väggen och hindra sår från att läka

Traditionellt anses svårigheter med emotionsreglering vara en av kärnkomponenterna.

Detta fångar dock ej upp alla funktioner ett självskadebeteende kan fylla

ADAM

Adam gör främst två saker som vi kan klassificera som självskaðebeteende

När han blir orolig och känner att han inte lyckas bibehålla kontrollen så bankar han sitt huvud med en väldig kraft i närliggande föremål eller en yta. Står någon i vägen så går han förbi oavsett om hen flyttar sig eller inte. Så det kan leda till en rejäl knuff. Det är väldigt dramatiskt upplever de inblandade och andra personer i närheten blir ofta väldigt illa berörda och de känner att det finns en direkt fara för Adams hälsa. Stina har börjat fundera på att skaffa nån typ av hjälm till honom.

Adam petar i sår med fingrar eller saker. De hinner inte läka och brist på sanitet gör att de ofta blir inflammerade och kan ibland lukta. Detta blir ibland mer en källa till irritation hos personer i närheten. Han verkar vara medveten när han gör det och det är svårt att förstå behovet bakom tycker vissa. Är det uppmärksamhet?

TEORETISK BAKGRUND

Karl Menninger (1938) beskrev självskaðebeteende som ett eget fenomen, skilt från självmordshandling och självmord.

"En icke-dödlig demonstration av självdestruktiva impulser"

Självskaðande beteenden kan vara relaterade till brister i utvecklingsdomäner till exempel kognitiva, sociala, och sensoriska.

Både individuella och miljöbetingade faktorer är orsaken till utveckling av självskaðebeteende

SJÄLVSKADA VID FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR

Repetitivt eller stereotypt självskadebeteende hos individer med autism och begåvningsmässiga funktionsnedsättningar

Ej nödvändigtvis en känsloreglerande funktion eller i samband med självmordstankar

TYPER AV SJÄLVSKADEBETEENDEN

Man skiljer på **strategiskt** självskadebeteende och **kaossjälvskada**. Det är olika typer av ångest/oro som ligger bakom.

Självskada pga **underkänslighet** för smärta

- Slå djupa slag
- Hoppa

Endorfinsökande självskada, kommer oftast efter kaossjälvskada, fortsätta slå huvudet i golvet för att minska smärta.

Social självskada (skada för att bli omplåstrad)

STRATEGISK SJÄLVSKADA

Strategisk självskada är en persons eget försök att lösa situationen. Ett försök att lugna sig.

Behålla självkontrollen.

Vanligt vid sensorisk överkänslighet.

Skära, bita, skrapa, slå sig själv, rycka sitt hår.

Slå sig 1-3 gånger

FORTS STRATEGISKT SJÄLVSKADEBETEENDE

Att försöka hindra strategisk självskada leder ofta till upptrappning. Eftersom vi tar ifrån någon självkontrollen.

- hjälm

Man kan oftast inte ta bort en strategi för självkontroll utan att erbjuda en ny.

KAOSSJÄLVSKADA

När personen är i så stark affekt att det är kaos,
vanligt att dunka huvudet i golvet, eller i dörrkarmen.

SOCIAL SJÄLVSKADA

När en person självskadar för att tillgodose ett socialt behov. Det känns bra sedan när personen blir omplåstrad.

ADAM

Vilka typer av självskada har Adam?

Hur skulle Axel och Tina arbetat med personalen kring Adam?

ARBETSSÄTT STRATEGISK SJÄLVSKADA

På alla tillgängliga sätt öka personens självkontroll, både genom *sinneshjälpmedel* och med *visuella strukturer*.

Sinnesintryck är ett problem för många personer med funktionsnedsättningar. Det är ju något som pågår hela tiden och som är mycket svårt att kontrollera. Därför kan det vara lättare att fylla sinnet med smärta från ett självskadebeteende.

Sinneshjälpmedel bidrar till att fylla sinnet med ett oskadligt och förutsägbart intryck, t.ex. med tyngden av ett bolltäckje eller trycket från stödstrumpor.

SINNESHJÄLPMEDEL, TRYCK ELLER TYNGD

VISUELLA STRUKTURER

Öka upplevelsen av självkontroll med tydliggörande pedagogik

Avlastar kommunikation för personer med verbala svårigheter

VISUELLA STRUKTURER

	 måndag	 tisdag	 onsdag	 torsdag	 fredag
	 kommunikation	 motorik	 kommunikation	 motorik	 kommunikation
	 bild	 kommunikation	 sinnesstimulering	 kommunikation	
	 lunch	 lunch	 lunch	 lunch	 lunch
	 motorik		 motorik		 motorik
	 musik	 utevistelse	 vila	 baka	 teater

STRATEGISK SJÄLVSKADA - ARBETSSÄTT

...och personalens ångest...

Personal behöver träna sig att i viss mån stå ut med strategiska självska debeteenden som inte är skadliga. Det behövs oftast handledning där personal kan få stöd.

SKATTNING

Använd färger för att beskriva humör

Grönt = nöjd

Gult = irriterad

Rött = kaos

Beteenderegistrering

Kund id:

Månad/År:

Humör/beteende och beskrivning anpassas efter individ

=
=
=
=
=

Datum Kl.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
00			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt									
01			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt									
02			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt									
03			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt									
04			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt									
05			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt									
06			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt									
07			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Rött								
08			Gult	Gult	Gult	Gult	Rött								
09			Gult	Gult	Gult	Gult	Gult								
10			Gult	Gult	Gult	Gult	Gult								
11			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Gult								
12			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Rött	Gult							
13			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Grönt								
14			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Grönt								
15			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Grönt								
16			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Grönt								
17			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Grönt								
18			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Grönt								
19			Grönt	Grönt	Grönt	Grönt	Grönt								
20			Gult	Gult	Gult	Gult	Gult								
21			Gult	Gult	Gult	Gult	Gult								
22															
23															

ANALYS

Genom beteenderegistrerar får personal en överblick över Adams dygn.

Kanske Adam blir stressad över att en vikarie väcker honom på morgonen.

Eller tycker han inte om att gå i säng och blir irriterad på kvällen?

Eller blir Adam irriterad när det är dags att tömma tarmen (inte ovanligt).

Han kanske blir stressad av rusningstrafiken utanför eller när grannen borrar i betong.

ADAMS ÅTGÄRDSPLAN

När personalen fick syn på att han har svårt för vikarier, infördes en liten vikariepool som inskolades hos honom.

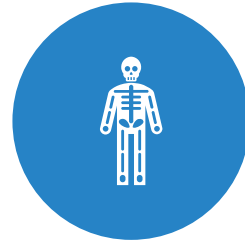
All personal fotograferades och fördes upp på schemat som Adam kunde se.

När rusningstrafiken var som värst, spelade personalen Adams favoritmusik. Eller gick ut på promenad, något han tycker om.

Personalen tränade sig i avledningstekniker, när Adam började pillra på sina sår. Och de kunde varefter se att Adam pillrade mindre när de pratade med honom om andra saker.

När gruppen arbetat efter åtgärdsplanen en period, märker Stina att Adam inte alls behöver någon hjälm.

TA MED HEM

SJÄLVSKADEBETEENDE
FYLLER EN FUNKTION.

ALLT
SJÄLVSKADEBETEENDE
MÅSTE INTE BORT.

MINSKAD STRESS
MINSKAR
SJÄLVSKADEBETEENDE.